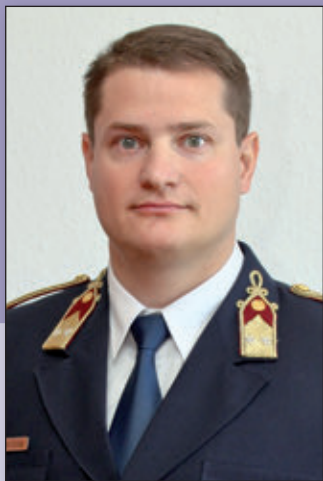

Katasztrófalógisztika

EGY ISMERETLEN SZAKTERÜLET

Katasztrófa történt. Bajbajutott, menekülő emberek, pánik, romok, tombol a tűz, rendőrök küzdenek a káosszal. Hányszor láttunk már ilyen tudósításokat a tévéhíradókban? Hányszor borzongtunk bele a látványba? De vajon gondoltunk-e arra, hogyan tudnak a kárelhárítás szakemberei olyan szervezeten, gyorsan, szakszerűen dolgozni? És

milyen módon jutottak el az emberek, az eszközök, az anyagok olyan gyorsan a helyszínre? Milyen logisztikai szervezettség áll a katasztrófaelhárítók mögött? És mi számít katasztrófának?

A válaszokat a katasztrófalógisztika adja meg a számunkra. Dr. Demény Ádám polgári védelmi alezredes, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központjának igazgatóját kérdeztük erről, a „civil szféra” által alig ismert logisztikai szakterületről.

■ Mit nevezhetünk katasztrófának?

Többféle megközelítés használatos. A katasztrófák általában nehezen megjósolható, előre nem látható események, amelyek többnyire váratlan időpontokban fordulnak elő és személyeket, értékeket veszélyeztetnek. Ezeknek a káreseményeknek a gyors felszámolásához állami érdek fűződik és a megelőzés, a mentés, a helyreállítás az állam feladata.

Csak példaként említem, hogy a devecseri vörösszap ömlés, a West Balkán tragédia, vagy a borsodi árvíz károk egy része megelőzhető lett volna.

A katasztrófákkal kapcsolatos ismereteket, a helyes viselkedést ilyen helyzetben azért tartom mindenki számára fontosnak, mert a védekezés és az elhárítás nemcsak a hatóságok és a gazdálkodó szervezetek feladata, hanem minden állampolgáré is. Akár gyalog jár, akár autóval, hiszen bárki, bármikor kerülhet katasztrófahelyzetre.

■ Mi a helyes viselkedés katasztrófahelyzetben?

A legnagyobb ellenség a pánik, vagy ennek ellentéte, a „közelebb megyek, onnan jobban látom”. A katasztrófával érintett területet minden esetben lezárjuk, oda csak engedéllyel lehet bejutnia annak, akinek valóban ott van dolga. Például a sajtónak. Ne próbáljunk semmilyen trükkkel bejutni oda, mert abból csak baj lehet. Meg kell említenem a katasztrófaturistákat, akik csoportos bémészködá-

sukkal akadályozzák a mentést, autók pedig az úton jelentenek számunkra akadályt. Még egy példa. A kigyulladt tartályautó hatalmas lángja, füstje már messziről látható, ne menjünk még közelebb és kövessük az útlezárásnál lévő katasztrófavédelmi szakemberek, rendőrök, tűzoltók, polgárőrök utasításait.

■ Honnan tudjuk, hogy kinek mi a feladata?

A katasztrófavédelem is a vonatkozó jogszabályok szerint működik. Az egyik legfontosabb ezek közül a 48/1999. (XII. 15.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és a védekezés végrehajtásának rendjéről, valamint e szervek irányítási és működési rendjéről.

A rendelet sok más egyéb mellett kitér a rendőrség és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság katasztrófavédelmi feladataira is. Mindezek a katasztrófavédelmi törvényből vannak eredeztetve. A katasztrófa bekövetkezésére, vagy annak veszélyére utaló bejelentés után meghatározott rend szerint történik a riasztás és a helyszínre vonulás.

Egyébként 2012. január elsején új jogi szabályozás lép hatályba, amely más egyebek mellett új szervezeti struktúrát határoz meg a katasztrófavédelem számára. A jelenlegi katasztrófavédelmi és polgári védelmi szervezetrendszerhez szervesen integrálódnak az önkormányzati hivatásos tűzoltó-parancsnokságok is. Így a döntések centralizáltan történnek majd, a jelenlegi széttagozódás helyett. Biztosra vesszük, hogy az önkormányzati tűzoltóságok állami irányítás alá vonásával kialakuló szervezeti forma még hatékonyabb működést fog eredményezni.

■ Magyarországon milyen veszélyhelyzetekkel kell számolni?

Szerencsére vulkánkitörés vagy kiemelkedően nagy erejű földrengés bekövetkezésének valószínűsége kicsi és nincsenek olyan hatalmas erdőtüzek sem, mint amelyek Dél-Európában, Kaliforniában, vagy Ausztráliában pusztítanak. Viszont az egyéb potenciális veszélyek mellett annál nagyobb gondot jelentenek a nagy árvizek, mert a Kárpát-medencét ölelő hegységekből eredő folyóvizek mind itt folynak rajtunk keresztül. Ez okból kifolyólag bármely évszakban számíthatunk árvizekre. Potenciális veszélyt jelentenek még a közlekedési és az ipari katasztrófák. Itt feltétlen meg kell említenem a devecseri vörösszap-tároló oldalfalának átszakadását, amelynek következtében 2010. október 4-én közel két méteres magasságú, nátronlúg tartalmú iszap öntötte el a környező településeket, amely tíz emberéletet oltott ki, több száz sérültet hagyott maga után.

Nem állítom, hogy minden szempontból fel voltunk rá készülve, mert ilyen katasztrófa még sehol a Földön nem történt. Viszont a gyors kormányzati reagálásnak köszönhetően nagyon gyorsan létrejött egy Operatív Törzs, amely összehangolta a mentésben résztvevők tevékenységét. A kárelhárítás hatalmas feladatát a szerencsétlenséget okozó gazdasági szervezet állami felügyeletére kinevezett kormánybiztos irányította. Akkoriban 1800 fő volt a kivezényelt létszám 500-600 darab technikai eszköz, jármű és munkagép mellett. A károk technikai felszámolása, a helyreállítás, mentesítés és újjáépítés feladata a mai napig is folyik, mostanában még mintegy 200 fő dolgozik a helyszínen.

Nyugodtan mondhatom, hogy amit ott szervezetszféra, kárelhárítási munkában tettünk, az Európában is egyedülálló teljesítmény volt.

Az ilyen és hasonló esetek megelőzésére ez év végéig elkészül a nemzeti kockázatelemzési stratégia, ami majd illeszkedik az EU hasonló programjához. A nemzeti kockázat-

elemzés célja, hogy számba kell venni valamennyi olyan veszélyeztető tényezőt, amely kockázatot jelenthet a lakosság életére és vagyonára. Segítségével remélhetőleg számos katasztrófhelyzet lesz megelőzhető.

■ Milyen szerepe van a katasztrófalogisztikának?

Ezen a szakterületen a logisztika már a különböző anyagok, eszközök, berendezések, járművek beszerzésénél kezdődik, hiszen előre fel kell készülnünk szinte minden katasztrófhelyzet elhárítására. Már ezeknél is törekednünk kell az ideális használhatóságra. A felkészítésünket segítik azok a forgatókönyvek, amelyek katasztrófa fajtánként részletesen előírják minden eszközt és minden tennivalót az elhárításhoz. Ezekben logisztikai feladatokat is meghatározták.

Sok évtizedes tapasztalat kell ahhoz, hogy ideális minőségben és mennyiségben meghatározhatóak legyenek a szükséges eszközök, és a járművek is megfelelőek legyenek ezeknek a katasztrófa színhelyére juttatásához. Hiszen a logisztika egyik alapítójele, hogy a feladatot az ésszerűség határáig minimalizált költséggel kell megoldani.

■ Ez valószínűleg nagyon bonyolult intézkedéseket igényel

Ebben segít nekünk a katasztrófalogisztika. A hatékony és gyors elhárítás csak jól szervezett rendszerben történhet, mert itt a gyorsaság életet, értékeket menthet.

A katasztrófalogisztika tudománya elsősorban a katonai logisztikából fejlődött ki, hiszen itt is, ott is haváriahelyzettel kell szembenézni, amely akár percenként is változhat. Ma már tudományos szintű szakmunkából tájékozódhatunk és egyetemi tananyagként is tanulhatók. Fontosnak tartom a megfelelő jogi szabályozást. A Katasztrófavédelmi Törvény nagyon helyesen állami feladatként határozza meg a katasztrófa elleni védekezést, azt nemzeti ügyként kezeli. A védekezésben részt vesz a teljes közigazgatás, a civil társadalom és a gazdaság szereplői is. Mindez megfelelően szervezett logisztikai támogatást igényel.

Egy szakcikk szerzője így határozza meg a katasztrófalogisztika fogalmát:

A katasztrófaelhárítási logisztika mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa elleni hatékony védekezés érdekében, a szükséges és elégséges logisztikai feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra.

A katasztrófaelhárítás logisztikai rendszerének célja a katasztrófa elleni védekezés feladatainak végrehajtásához szükséges erőforrások tervezése, a humán, az anyag, a technikai feltételek biztosítása, valamint a felhasználás szervezése, koordinálása a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás során.

Kétségtelen, hogy a folyamatosan újló „civil” logisztika is hatással van a katasztrófalogisztikára, de talán ők is tudnának tanulni tőlünk.

■ Mit lehetett átvenni a katonai logisztikától?

Valószínűleg a műveleti egységekre bontás is onnan jött át, ezek a következők. Ellátás, anyagi biztosítás, szállítás, raktározás, gazdálkodás, egészségügy, adományok és segélyszállítmányok kezelése. Ma már a környezetvédelem is kiemelt szempont a tervezésben. Például az árvizeknél használatos fáklyák anyaga ma már csak biológiailag lebomló lehet.

A NATO-nál a mai napig is úgynevezett részláncok szerint folyik a logisztikai megvalósítás. Ezeket mi is átvettük. Az első részlánc a felkészülés, a raktározás. A második a bekövetkezett katasztrófhelyzet elsődleges elhárítása, amely általában nagy élőerő és technikai felszerelés helyszínre szállítását jelenti. A harmadik részláncnak akkor kell működnie, ha az elhárítás időben elhúzódik. Ez pótlólagos szállítási feladatokat igényel. Lakossági kitelepítésnél tábori ágyak, takarók, élelmiszer, ivóvíz helyszínre szállítását kell megoldani, esetleg más fajtájú gépekre, berendezésekre van szükség, mint amelyekre a katasztrófaelhárításnál volt szükség. Ez a rásegítő logisztika.

■ Mi történik, ha a rendelkezése álló eszközök nem elegendőek?

Mindig vannak megoldások. Ha nem elegendőek a járműveink, akkor szerződések alapján gazdálkodó szervezetektől kérünk segítséget. A tavalyi borsodi nagy árvíznel kiválóan helytálltak a terepjáró járműveink, főképp a szovjet gyártmányú közúti óriásokat,

a KRAZ-okat tudom dicsérni. Alvázig érő vízben is elmentek és nagy teherbírásuk révén nagy homokzsákterheléssel is eljutottak a kritikus helyekre.

Csoportos személyszállítási igény esetében általában a helyi Volán vállalatoktól bérelünk járműveket. Nyilván nincs értelme nagyobb járműállományt állandó készenlétben tartani, mert az gazdaságtalan lenne.

Itt jegyzem meg, ha az úton gurulók meglátják a villogó kék lámpással felvezetett járműkonvojainkat, ne akadályozzák őket, ne próbálják előzni sem az oszlopot, mert fontos társadalmi érdekből vannak ők az úton és mindig sietős az útjuk.

Léteznek kormányzati védelmi tartalékok is, onnan is kaphatunk segítséget.

Ha már a járműveinkről beszélünk, szólnom kell a katasztrófavédelemhez tartozó BM Heros Zrt-ről is. Ez a szervezet végzi a tűzoltóautók felújítását és az alvázakra a saját kialakítású felépítményeket építenek igen kiváló minőségben, így azokat nem külföldről kell beszerezni.

Sajnos a devcesteri katasztrófában jónéhány járművünk alépítményét tönkretette a vörössiszap, ezeket nem csekély költséggel helyre kellett állítani.

■ Nem beszéltünk még a katasztrófavédelem humán erőforrásairól

Igen, ők is nagyon fontos elemei a katasztrófalogisztikának, hacsak nem a legfontosabb elemei. A képzésre és a továbbképzésre igen nagy hangsúlyt fektetünk, ezért elmondható, hogy az állományunk képzettségi szintje megfelelő. Folyamatosan vannak gyakorlatok, ahol a különböző katasztrófhelyzetek gyakorlásával állandóan ébren tartjuk a szakmai készséget. Éppen a napokban indult el Lengyelországba a magyar katasztrófavédelmi csapat egy nemzetközi gyakorlatra, ahol számos tapasztalattal gazdagítva térnek majd haza. Van mire büszkének lennünk!

Tóth I. Gábor
Fotók: BM OKF

